

Moter darbo problemos

Ona Labanauskaitė

1. KLAUSIMO ESM

Nra jokios abejon s, kad, išskyrus nedidel privilegijuot j skai i , darbas buvo ir yra bendras abiej ly i statymas. Tokia yra Dievo tvar-ka. Tat ir moterys ia nesudaro jokios išimties ir j darbas negal t sukelti joki problem . Taip atrodo klausimas, ži rint darb filosofine prasme.

Ta iau, paži r jus darb kaip socialin fenomen , tuojau praslenka pro akis, kaip kaleidoskope, šird pl šiami baug s vaizdai: iš kasykl iš- lenda, po aštuoni ar net po dešimties darbo valand , žmog nepanaši b tyb , kuri siži r jus vargais negalais gali pažinti, kad tai visiškai j g netekusi darbinink moteris; štai v l pilna vyr smukl netoli fabriko, nes žmonos dirba fabrike ir neturi laiko nei žmoniškai sutvarkyti kad ir skur- daus darbininko šeimos gyvenamojo kampo, nei laiku pagaminti šilto val- gio. Antai v l b rys apdriskusi , išalkusi , murzin , puslaukini vaik , kurie retai temato savo motin , nes kai ji pareina iš darbo, jie jau miega kur nors kampe, o kai ji išeina atgal savo darb , jie dar tebemiega. Arba v l, štai fabriko kieme susitinka vyras ir žmona: vienas eina iš darbo, o kitas ateina; ir taip met metus juodu negali pab ti namie ilgiau kartu, juodu visiškai negali pagyventi šeimos gyvenimu.

Gal iau papildyti t gyvenimo roman dar vaizdingesniais ir reljefiš- kesniais paveikslais, ta iau gana ir jau sumin t j , kad gal tume suprasti, kur gl di d l moter darbo kylan i problem esm . Problemos kyla ne d l to, kad moterys turi dirbti, bet d l moter darbo form ir darbo s lyg .

Tai yra bendrasis moter darbo problem pob dis. Bet tos problemos gauna specifiškai socialin pob d , prisiminus, kad darbinink dažnai yra ne tik moteris, bet ir žmona bei motina. Šiais dviem atžvilgiais ia trumpai ir iškelsime svarbesni sias d l ši dien moter darbo kylan ias problemas ir keliais žodžiais nusakysime tas tendencijas, kurios vyrauja ši dien Eu- ropoje tas problemas sprendžiant. Be to, sid m tina, kad „moter darbo“ s voka ia neapima vad. inteligentiškojo moter darbo, o apsiriboja tik mo- ter rank darbu, t. y. apima pramon , prekyb ir transport plaiausia prasme.

2. MOTER DARBAS SENOV JE IR DABAR.

Per amžius yra vyk dideli atmain moter darbo formose. Pa ioje pradžioje tenka padaryti vien rezerv . Dažnai galima nugirsti kalbant, kad dabar moter dirbamas darbas yra daug sunkesnis už t , kur joms teko dirbti senesniais laikais, ypa iai prieš modernin s pramon s atsiradimo period . Si tez labai sunku palaikyti, ypa iai turint galvoje labiau nuo m s laik nutolusius amžius. Jei moterys tada dirbo namie ir aplink namus, o nebuvo sukištos modernias dirbtuves, tai tas dar nereiškia, kad moter darbas buvo lengvas. — Priešingai, joms teko dirbti sunkiausias nam kio darbus. Juk ir Aristotelis patvirtina Hesiodo nuomon , kad pirm j šeimyn sudar namai, žmona ir jautis¹.

A i Dievui, mes esame toli nuo t laik , — mažiausia, civilizuotajame pasaulyje, — kada moteris buvo kinkoma vien arkl su jau iu ar asilu ir dirbo savo vyro namuose pa ius sunkiausias darbus. Ta iau mes nenorime pulti kit kraštutinum ir teigti, kad ši laik moter dirbamas darbas yra labai lengvas. Priešingai, kai kurios jo formos ir šiandien yra labai varginan ios, nors darbas dirbamas ir labai ištobulintomis priemon mis. Tat darbo sunkumas ir malonumas, palyginus j amži b gyje, n ra labai pakit s. Laiko atžvilgiu t ra pakitusios tik moter darbo formos.

Pirmasis skirtumas — moter darbo vieta. Senaisiais laikais — o tie laikai baigiasi tik su XVIII a. — kaip moterys taip ir vyrai darb tur jo arti savo gyvenam j nam : mažose nam dirbtuv l se ir namus supanuoiose laukuose. Dabar gi vyrai ir moterys yra išvyti iš savo nam , ir j darbo vietos yra kasyklos, akmen laužyklos, prekybos, transporto bendrovi biurai, vieš j staig erdvios sal s, dirbtuv s, fabrikai ir t. t. Ir kaip paradoksiškai skamb t šiandien lotyn priežodis domum manist, lanam fecit, kuris taip puikiai apib dina rym n matron darbo form . Tarp rym n matronos ir XX a. moters yra didelis skirtumas: rymiet verp vilnas po savo namo portikais, o XX a. moteris jas verpia toli nuo savo nam , toli nuo savo šeimos židinio ir yra suvaržyta darbo valandomis.

Antrasis skirtumas — darbo rezultat paskirtis. Rymo matronos ir viduramži moters darbo vaisi tiesioginis tikslas buvo šeimos nari aprpinimas, o XIX ir XX a. moters darbo vaisiai jai nepriklauso ir tiesiogiai nebetarnauja jos šeimynai: ši laik moteris dirba nežinomam vartotojui. Tat užmušus nam pramon ir jos vietoje sigal jus modernei pramonei, moterys turi susirasti priemoni seniau namie pasigaminamiems darbo vaisiams kompensuoti. Ir epochos š kiu tampa pinigais, nes tik juo tegalima sigyti pragyvenimo ištekli .

Šita darbo form evoliucija yra vykusi d l dideli technikos išradim , kurie didžiai pakeit gamybos organizacij ir ekonomin bei socialin gyve-

¹ Aristote, Politique, Barth lemy-Saint-Hilaire vertimas, I 1, 86.

nim . Grynai technikos išradimus pasek išradimai kredito srityje. Milžiniškos kredito galimybės — tarp kitko viena iš ši dien kriz s priežas i — leidžia sukoncentruoti pasakiškus kapitalus, kurie savo keliu leidžia koncentruoti gamyb nemažiau pasakiško masto mon se, apr pintose nuostabiausiomis gamybos priemon is. Visos aplinkyb s skatino masin gamyb ir tos gamybos specializacij . K tik gimusi modernin pramon ne tik sunaikino nam pramon , bet ir suteik žmonijai labai daug patogum , padaugindama gyvenimo reikmen skai i .

Tat ar tenka steb tis, kad tokia dalyk pad tis greitai pakeit žmoni psichologij ir net j gyvenimo b d . Iš nam išnyko visokios dirbtuv l s, kurios dar XVIII a. gale buvo vienintel pramon s forma; ratelis ir stakl s išnyko iš moter darbo ranki skai iaus; n rimas, mezgimas ir siuvimas vis mažiau ir mažiau m g j besuseranda mergai i ir moter tarpe; skalbimas miestuose jau atliekamas komerciniais pagrindais organizuotose mon se; moterys net valgio namie nebegamina ir t. t. Trumpai tariant, d l šit darbo form pasikeitimo moterys savaime buvo atpalaiduotos nuo begal s nemaloni , sunki ir grynai mechanini darb ir tuo b du gijo daugiau laiko, kur gal jo sunaudoti dvasiniams reikalams. Tos gi moterys, kurios iš jo iš šeimos rib d l socialini s lyg pasikeitimo, gal jo lengviau garbingai užsidirbti sau kasdienin duon ir b ti labiau nepriklausomos priva iame gyvenime.

Ar reikia gail tis, kaip kai kurie daro, kad tie pasikeitimai yra vyk ? Iš principo, žinoma, ne. Ta iau yra ir antra medalio pus , kuriai netr ksta nei tr kum , nei šeš li . T šeš li d ka ir atsiranda tie klausimai, kurie, paprastai, yra vadinami moter darbo problemomis ir kurias mes trumpai paliesime sekan iame skyriuje.

3. MODERNINIO MOTER DARBO TR KUMAI

Jau esame mat , kad naujosios pramon s organizacijos d ka moterys laimi laiko, bet pralaimi tiesioginius savo darbo vaisius. Reikia surasti priemoni naujoms išlaidoms atpildyti. Dabar jau reikia pelnytis pinig , kuriais b t galima sigyti gyvenimui reikalingus reikmenis. Tai vienas faktas. ia pat kandin seka kitas. Pramon organizuoja masin gamyb ir ten, kur ji pradeda savo darb , ji reikalauja gausing darbo rank . Pirmiau sug ž biaužiausiose higienos s lygose dirban ias mones vyrai; j greit nebeužteko, ir paskui juos ateina j dukterys ir seserys; tuojau t nebepakanka, ir ateina motinos ir žmonos, o neilgai trukus ir maži vaikai, tie XIX a. darbo kankiniai ir to visais atžvilgiais išdidaus amžiaus tikra g da. D l to tušt ja kaimai, did ja miestai su darbinink lindyn mis ir taut sveikatai pakertama pati užuomazga: motina ir vaikas.

Bet tu tuojau pramoninink tarpe prasideda konkurencija, kurios pirmosios aukos tiesiogiai ir netiesiogiai buvo moterys. Mat, tuojau pasteb ta, kad konkurencij laim s tas, kam pasiseks labiau sumažinti bendr sias gamybos išlaidas, o t išlaid žymi dalis tenka darbinink atlyginimui. Tat j reikia mažinti. Ir vis pirma buvo sumažintas moter atlyginimas, nes ta neteisyb buvo paremta klaidingu sitikiniu, kad moters darbas, atliktas per t pat laik ir tomis pat s lygomis kaip vyro, yra vistiek menkesnis už vyro darb . Ir viešoji opinija ia buvo ilgai suklaidinta, nes argi gali moters padaryti tiek pat, kaip vyras, kada jos fizins j gos yra daug menkesn s už vyro? Eilinis pilietis, savo asmens r pesiuose paskend s, pamiršdavo arba net nežinodavo, kad moderninei pramonei jau ne tiek reikalinga fizins darbininko j ga, kiek to darbininko rank miklumas ir, apskritai, judesi švelnumas. Ir tik belg bei pranc z katalik pramoninink d ka viešoji opinija sužinojo, kad yra visa eil pramon s šak . kur moteris d l savo rank miklumo gali daug daugiau padaryti per t pat laik , negu vyras. Bet ir šiandien dar po tiek daug pastang , moter atlyginimas už t pat darb yra mažesnis negu vyr . D l to reiškiniu moteris ir vyras darbo rinkoje pasidaro pavojingi konkurentai. Ne vien kart yra konstatuotas faktas, kad moterys, ir ypa iai ištek jusios moterys, kurioms j pa i uždarbis t ra priedas prie vyro uždarbio, yra numušusios bendr darbinink atlyginim . Šio gi reiškiniu tiesioginis padarinys yra darbininko šeimos pragyvenimo ištekli sumaž jimas, kuris atgalinai atsimuš a moters pad ties šeimoje nepastovum . Principas — - už lyg darb lygus atlyginimas — n ra dar pasisek s gyvendinti. O šios kriz s metu mes stebime tok kuriozin reiškin , kaip darbininki moter skai iaus padid jimas kai kuriuose šalyse; k. a. Austrijoje, Vokietijoje, Lenkijoje. Mažindama gamybos išlaidas, pramon samdo ne vyrus, o moteris, nes ši pastar j mažesnis atlyginimas, ir pasidaro dažnai taip kad t vas turi s d ti namie ir tvarkyti nam k , o motina turi eiti pelnytis šeimai duon , nes ji gauna darbo, o vyras ne. Ir toki reiškini paskutiniu metu socialins anketos išk l labai daug. Kas gali gin yti, kad šis reiškiny yra normalus ir nekelia jokio susir pinimo? Bet tai yra lyg pirmasis moter darbo etapas moderniaisiais laikais. J netrukus pasek ir kitos.

Mat. modernioji pramon greit pritr ko darbo rank . Ir moterys, pradžioje samdomos tik lengvesniems ir švaresniems darbams, dabar jau buvo statomos ir prie sunkiausi , nešvariausi ir pavojingiausi darb (pvz., kasyklose). Tuo b du moteris tampa pavojinga vyro konkurent ne tik darbo rinkoje, d l savo atlyginimo žemumo, bet ir pa ioje dirbtuv je.

Tap konkurentais ir bej giais prieš organizuot kapital , vyras ir moteris, abu yra priversti pasidaryti vargšais ir tuo pat metu dirbti labai nehygieniškos s lygose.

Po ši keli pastab padarytinios šios išvados. D l gamybos srityje vy-
kusi radikali pasikeitim apmokamas moters darbas principe pasidar
neišvengiamas. Ir tai n ra jokia blogyb . Nelaim yra ne ta, kad mote-
rys- dirba apmokam darb , bet kad:

1. Moters darbas buvo blogai atlyginamas ir d l to ji tapo vyro konku-
rent darbo rinkoje, o iš to sumaž jo ir darbininko šeimos ištekliai; vien
tod l moterys motinos užpl do darbo rinkas, ir darbininko šeima neteko ne
tik materialini ištekliai , bet ir brangiausio savo turto — motinos ir žmonos.

2. Moterys buvo, ir dar yra, priverstos dirbti tokiose antihigieniškose
s lygose, kuriose j ir b sim j kart sveikatai yra dideli pavoj .

Pramon , nor dama sumažinti savo gamybos išlaidas, samdo mo-
teris tokiems darbams, kurie pradžioje d l savo sunkumo ar nešvarumo te-
buvo duodami tik vyrams, ir tuo b du pagimd visai nereikaling konku-
rencij , kuri atneš daug žalos darbininko šeimai.

Štai tie klausimai, kurie kyla ryšium su moter darbu moderniais lai-
kais, paži r jus t klausim tik paiais bendraisiais bruožais. Kiekvienas
tuojau supras, kad šis socialinis reiškinys yra labai kompliktuotas, ir d l
to tenka kiek nustepti, kai nugirsti tvirtinant žodžiu ir raštu, kad moter
darbo problema yra ta pati, kaip ir gimim skai iaus maž jimo problema.
Tiesa, moter darbas turi ir šiam pastarajam reiškiniui takos, ta iau tvir-
tinti, kad gamini kai ius per, paskutinius 25 metus maž ja tik d l to, kad
milijonai moter yra priverstos uždarbiauti, yra daugiau negu nerimta.

Šiais aukš iau sumin tais socialiniais reiškiniais greit susidom jo ir
politikai ir mokslininkai. Prasid jo gin ai, k r si teorijos. Sekaniose
skiltyse m ginsime trumpai atpasakoti tas tendencijas, kurios buvo ar yra
pasireiškusios tuos klausimus vienaip ar kitaip sprendžiant.

4. PASTANGOS SUŠVELNINTI EKSCESYVINIO MOTER DARBO PADARINIUS

Kai buvo pasteb ta, kad d l nežmonišk moter darbo s lyg visa b -
sim j kart sveikata ir ateitis gali nukent ti ir darbininko šeimos gyveni-
mas pasidar labai nenormalus, prasid jo diskusijos ir užsiedg aistros.
Vieni prad jo iš principo neigti pat moter darb už šeimos rib ir si l
tuojau j panaikinti vienu plunksnos pabraukimu, kiti si l visai nieko ne-
daryti ir leisti kapitalui ir darbui piautis iki galutin s katro nors pergal s.
Kiti v l sak , kad reiki sikišti kam nors tre iam ir padaryti tvark . Gyve-
nimo praktikoje laim jo tre ioji tendencija, kuri besipl todama dabar jau
pri jo tre i j etap , kuris yra prasid j s tik prieš kelerius metus. Pirmasis
etapas yra charakteringas kova d l darbo statym apskritai, antrasis cha-
rakteringas specialia moter darbo apsauga, o tretysis periodas ieško prie-
moni gr žinti darbininko šeimai jos brangiausi turt — motina. Trum-
pai ir peržvelgsim tuos tris etapus.

a. Kova d l darbo statym .

Kai moter darbas gyveno tik pirm j savo etap , Europa pergyveno visokiausio entuziazmo period . Iš tikr j , su XVIII a. baigiasi Vakar Europoj, viena politin ir ekonomin era, o prasideda kita. Ateina XIX a., pilnas puikyb s ir ambicijos. Jo noras yra nei daugiau nei mažiau, kaip padaryti visus žmones laisvus ir laimingus. J lydi dvi revoliucijos: viena politin , garbinanti primityv ir nat ral žmog ir organizuot žmoni solidarum laikanti mirštam ja nuod me, kita — ekonomin , kurios priežastimi buvo garo ir audimo mašin išradimas ir naujos ekonomin s doktrinos, vadinamos ekonominiu liberalizmu, suformulavimas ir pritaikymas.

Ir ištikr j , d l vairi priežas i , kurias nagrin ti ia b t per platu, naujojo amžiaus pradži lydi greitas turt augimas ir vis socialini klasi , ypa iai žemesni j , praturt jimas. Naujieji reformatoriai, kurie man , kad vienintelis laim s šaltinis yra visokeriopa laisv , džiaug si ir pranašavo naujojo aukso amžiaus pradži . Deja, greit horizonte pasirod pavojingi debesys: turt koncentracija ir pauperizmas.

Modernioji pramon , sužav ta didele mašinos produkcija, greit pamiršo, kad svarbiausias gamybos agentas yra žmogus, o ne mašina, ir prad jo žmogaus darb laikyti paprasta preke bei reikalauti, kad ir žmogus dirbt tiek pat, kiek mašina. Ir atsitiko taip, kad kapitalas pasidar ponas, o žmogaus darbas — vergas. „Ilgainiui, izoliuoti ir n kieno neginami darbininkai atiteko išimtinai žmogišk jausm netekusi darbdavi malonei ir tapo nežabotos konkurencijos gobšumo aukomis“. — Štai tie žodžiai, kuriais Leonas XIII charakterizavo savo laik darbo žmoni pad t garsiojoje savo enciklikoje Rerum Novarum.

Jau atrodo, kad pauperizmas yra b tina darbinink gyvenimo s lyga. Ir gimsta nauja vergija tuo pat laiku, kada politiniu atžvilgiu darbininkas yra lygus darbdaviui. Konfliktas tarp darbo ir kapitalo yra neišvengiamas ir gresia net sugriauti pa ius visuomen s pagrindus. Bet ekonominis ir politinis individualizmas yra vienintel pripažinta socialini , ekonomini ir politini moksl doktrina. Visi žmon s yra laisvi daryti k ir kaip nori, ir niekas tre ias negali sikišti darbininko ir darbdavio santykius. Kiekvienas valstyb s sikišimas darbo srityje yra mirštamoji nuod m prieš abiej pu si laisv ir lygyb . Teoretikai tvirtina, kad darbinink klas užpuol s vargas yra laikinas reiškiny, kad laisv išgydys visas negalias ir atstatys visas neteisybes. Laissez faire, laissez passer, ir visa kita ateis savaime. Nel s kite su statymais darbdavio ir darbininko santykius, nes bus sugriauti nat raliniai ekonominiai statymai. Taip, bloga yra, bet tur kit kantryb s, visa susitvarkys savaime. Ciniškesnieji, kaip antai Herbertas Spenceris, laik t pad t ne tik normalia ir neišvengiama, bet net palaiminta. Jis

rašo: „Nesugeban i j neturtas, neatsargi vargas, tingini išskyrimas ir tas stipri j kilimas, išst mimas silpn j ir j pavertimas vargšais visa tai yra bendro, išmintingo ir palaimingo statymo rezultatai“². Ir taip, vienoje pus je darbininkas, kuriam draudžiama net tur ti savo profesin organizacij ir kurio santykiams su darbdaviu tvarkyti n ra joki speciali juridini norm , iš antros pus s darbdavys, kuriam taip pat uždrausta tur ti sav profesin organizacij , ta iau kurio užpakalyje stovi kili darbdaviai, nes jiems ir nelegaliai susitarti daug lengviau, negu darbininkams.

Tokia pad tis ilgai t stis negal jo, ir žmoni solidarumo jausmai tur jo sukilti prieš tuos tariamus nat ralinus statymus ir grynai ekonomini faktori tarp nešti ir teisingumo bei meil s ideal . Ir m varti kova d l to, kad valstyb proteguot silpnus prieš stipriuosius statymo j ga. Trumpiau tariant, prasid jo kova d l darbo statym . Tos kovos v liav pirmieji iš l Katalik Bažny ios atstovai: Ketteleris, Leonas XIII, de Munas. Decurtinsas ir kt. asmenys. Paskutiniosios XIX a. pus s didži j taut parlament stenogramos yra pilnos t tragišk kov atgarsi . Ekonominio liberalizmo atstovai ir moksle ir politikoje neišlaik vadinam j intervencionist spaudimo, ir pirmieji darbo statymai Anglijoje, Pranc zijoje, Vokietijoje ir Belgijoje išvydo pasaul apie 1885 metus. Šita tez , kad valstyb turi reguliuoti darbo santykius, šiandien yra visur pilnai laim jusi, išskyrus Jungtines Amerikos Valstybes, kur didesni socialiniai statymai dar ir šiandien sud žta atsimušdami Aukš iausi j Teism , kuris akiai tebesaugoja liberalizmo principais pagr stos konstitucijos raid , o ne dvasi . Kadangi tokios darbo s lygos sunkiausios buvo moterims ir vaikams, tai pirmieji darbo statymai visur tvark tik moter ir vaik darb . Buvo nustatyta j darbo diena, uždrausta jiems kai kurie sunk s ir nešvar s darbai ir padalyti kiti smulk s palengvinimai. V liau šituos pat d snius reik jo pritaikyti ir vyrams. Ir šiandien mes turime nuolatin tarptautin institucij . Tarptautin Darbo Organizacij , kuri, valstybi , darbdavi ir darbinink padedama, kuria darbo statymus tarptautiniu mastu. Versalio sutartis iškilmingai paskelb , kad darbas n ra prek , ir darbo santyki tvarkymo pagrindu pad jo Rerum Novarum principus.

b. Specialin moter darbo apsauga.

Bendrieji darbo statymai, kurie lie ia kaip moteris, taip ir vyrus, ilgainiui nebegal jo patenkinti labiau klausim sigilinsi žmoni jau d l tos pagrindin s priežasties, kad moteris yra ne tik darbinink , bet ir b sim j kart gyvyb s nešiojoja. statymui teko sikišti ir specialiai normuoti moter darb . Tai ir pasireišk draudimu moterims nakties darbo, nustatymu svorio, kur moteris gali nešti ar stumti be pavojaus pakenkti savo

² Herbert Spencer, L'individu contre l'Etat, 69, Paris 1888.

sveikatai, draudimu moteris naudoti tokiems darbams, kurie gal t pažeisti jos moralin vert , draudimu joms dirbti kasyklose, prie toki darb , kuriuos dirbant galima palengva apsinuodyti ir t. t. Pagaliau vienas svarbiausi specialin s moter darbo apsaugos programos punkt yra dirban ios moters specialiai kaip motinos apsauga, suteikimas jai privalomo ir apmokamo poilsio prieš gimdant ir po gimdymo ir patikrinimas jai teis s gr žti darb teis tam poilsio laikui pasibaigus.

Šie special s moter darbo statymai prad ta kurti jau prieš pat Didj kar . 1906 m. Berne buvo išdirbta net tarptautin konvencija reguliuoti moter nakties darbui. J buvo pasirašiusios visos pramoningosios valstyb s ir pritaikiusios prie jos net savo tautinius statymus. Didysis karas t darb buvo sustabd s, ir tik pirmoji tarptautin darbo konferencija Vašingtone, 1919 m., v l išk l t klausim tarptautiniu mastu ir pri m šiandien beveik vis kult ring valstybi pasirašytas ir ratifikuotas specialiai moter darb reguliuojan ias konvencijas. D l t konvencij takos po karo k r si daugelio taut darbo teis s kodeksai, ir special s moter darbo statymai yra vyk s ir negin ijamas faktas. Kadangi valstyb s intervencijos principas darbo santyki srityje jau buvo laim j s, tai speciali moter darbo apsauga nebesutiko veik niekur jokio pasipriešinimo iš teoretik tarpo. Tam kiek priešinosi darbdaviai, ir d l j takos kai kurios valstybes t konvencij neratifikavo ir savo statym pilnai tais principais nepagrind .

Tik pamin tinas „mažas nesusipratimas“ — prieš specialius moter darbo statymus pasisak pa ios moterys Open-Door, arba „Atvir j Dur “ internacionale. Tai ekstremistinis moter jud jimas išgauti visur lygioms teis ms. Kadangi ta lygyb suprantama grynai mechaniškai, materialškai, tai j nusistatymas prieš specialius moter darbo statymus yra gana logiškas: ji stato šiuo atžvilgiu darbinink vyr ir darbinink moter nelygi pad t. Pa ios ponios iš to internacionalo užmiršo, kad pati prigimtis yra daugeliu atvej tos nelygyb s kaltinink , ir d l to nebus galima dirbtiniu b du panaikinti to, k yra padariusi prigimtis arba, kitaip sakant, ko yra nor jusi K r jo valia. Nors tai atrodo nerimta, ta iau Švedija, Norvegija, Danija ir Suomija d l „Atvir j dur “ veik j takos n ra iki šiol ratifikavusios tarptautini konvencij , lie ian i specialin moter darbo apsaug .

c. Jud jimas gr žinti darbininko šeimai motin .

Šis etapas yra dar jaunas ir gim su Casti Connubii ir Quadragesimo anno enciklik pasirodymu. T vo uždarbio nepakankant, daug motin yra priverstos imtis apmokamo nuolatinio darbo už šeimos rib . Motinai reguliariai kasdien pasitraukiant iš nam aštuonioms valandoms ekonominiam

šeimos balansui suvesti, moralinis šeimos balansas visada pasilieka su deficitu. Tos pad ties pasmerkim mes randame šiuose enciklikos Quadragesimo anno žodžiuose: „Šeimos motinos pirmiausia turi dirbti savo namuose, aplink savo namus ir nam kyje. Ir tai yra nelemta piktnauda, kuri reikia stengtis pašalinti neži rint kokia kaina, kad šeim motinos yra priverstos d l t vo uždarbio menkumo ieškoti už šeimos rib apmokamo darbo ir tokiu b du apleisti savo pirmaeiles priedermes: pirma visko — vaik aukl jim “.

Taip, motina reikalinga šeimai, ta iau paskutini met anketos parod , kad moterys motinos ver iasi nuolatinu apmokamu darbu ne d l tuš i užgaid , bet d l t vo uždarbio nepakankamumo šeimai išlaikyti. Tat kai kuri asmen užsimojimas išrišti problem uždraudus statymo keliu šeimos motinoms verstis pašaliniu darbu ne tik problemos neišrišt , bet j dar labiau sukomplikuot . D l to nieko steb tino, kad to tikslo sieki s belg senatoriaus t vo Rutteno statymo projektas liko visai pamirštas.

Kas gerai yra susipažin s su socialin mis paskutini j popieži enciklikomis, tas gerai žino, kad popiežiai nepasitenkina vien tik išskeldami bloga ir ragindami geros valios žmones t bloga šalinti, bet ir nurodo, žinoma, bendrais bruožais, keli , kuriuo reikia eiti ir priemonės, kurias reikia panaudoti. Ir šiuo m s gvildenamam klausimui enciklika duoda konkre iu nurodym : „Darbininkas turi gauti tok uždarb , kurio pakakt jam ir jo šeimai... Tat d tinos visos pastangos, kad šeim t vai gaut tok atlyginim , kurio pakakt visoms normalioms šeimos priederm ms atlikti. Jei ši laik pramon s pad tis to neleidžia padaryti, socialinis teisingumas reikalauja, kad neatid liotinai b t padarytos reformos, kurios garantuot darbininkui atlyginim , atitinkant jo šeimos pareigoms (Quadragesimo anno)“. Štai kur kelias problemai spr sti.

Enciklika rado didel atgars katalik ir nekatalik tarpe. Pirmas kompetentingas balsas tuo klausimui iš jo iš Malineso, kur to miesto arkivyskupo kardinolo vadovaujami susirenka kasmet katalikai sociologai vairioms socialin ms problemoms spr sti. Ir motinos gr žinimo darbininko šeim klausimas buvo paruoštas rimta anketa ir 1932 m. buvo suformuluotas Malineso socialin s lygos nusistatymas. Lyga pasisak už reikal skubiai ieškoti priemoni tam klausimui praktikoje teigiamai išspr sti, ta iau, vartotin j priemoni atžvilgiu ji pasisak už privatin iniciatyv , o kur jau jos bus per maža, ten tur t sikišti viešieji organai, bet tik netiesiogiai. Ta pat kryptimi yra pasisak s Pranc zijos katalik socialini darbuotoj iniciatyva 1933 m. birželio m n. Paryžiuje sukviestas tarptautinis kongresas, kuriame dalyvavo 22 taut atstovai, ir tarptautin s kataliki moter draugijos lygos kongresas.

Tat niekur šiai taip svarbiai reformai padaryti katalik nebuvo pasisakyta už prievart , už motin gr žinim šeimas statymo imperatyvo ke-

liu, nes katalikai gerai žino, kad socialin s problemos yra daug komplikuo-tesn s, negu jos kartais atrodo socialini klausim sprendimo monopol be-sisavinantiems vairi niuans socialistams arba kraštutiniams feministams. Geriausias kelias šios paskutin s r šies problemai išspr sti yra pa i suinte-resuot j ta kryptimi aukl jimas ir palanki ekonomini s lyg ruošimas pagalbini reform keliu.

Pagaliau pasakytina, kad visos tos reformos, visi tie ekonominiai pa-gerinimai tol neduos piln rezultat , kol kartu nebus atkrikš ionintas visas privatusis ir viešasis žmoni gyvenimas. Tik šita reforma suprasmins ir visas kitas.

LITERAT RA

- Cavallera F, Précis de la doctrine sociale catholique, Paris 1933 (Spes).
- Legrand G.; Les grands courants de la sociologie catholique à l'heure présente, Paris 1927 (Spes).
- Gillet M.-S., L'Eglise et la famille. Paris 1928 (Desclée et de Brouwer).
- Rutten G.-C.- La doctrine sociale de l'Eglise, resumée dans les Encycliques Rerum Novarum et Quadragesimo anno, Juvisy 1932 (Editions du Cerf).
- B. I. T., La réglementation du travail féminin, Genève 1931.
- B. I. T., Projets de conventions et recommandations adaptés par la conférence internationale du travail de 1919 à 1934, Genève.
- Belliot R. P. A., Manuel de sociologie catholique, 1927 (Lethielleux).
- *** Le travail industriel de la mère et le foyer ouvrier (Docu-ments d'études), 1933 (Union féminine civique et sociale).